

جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، شماره ۱۴، بهار ۱۳۹۴

وصول مقاله: ۱۳۹۲/۸/۷

تأیید نهایی: ۱۳۹۳/۴/۲۷

صفحات: ۱۵۶ - ۱۳۹

شناسایی نقش و تأثیر پارک‌های طبیعی حومه‌ای در توسعه گردشگری

مورد شناسی: پارک‌های حومه‌ای شهر اصفهان

دکتر صفر قاندرحمتی^۱، فروزان پیرایش^۲

چکیده

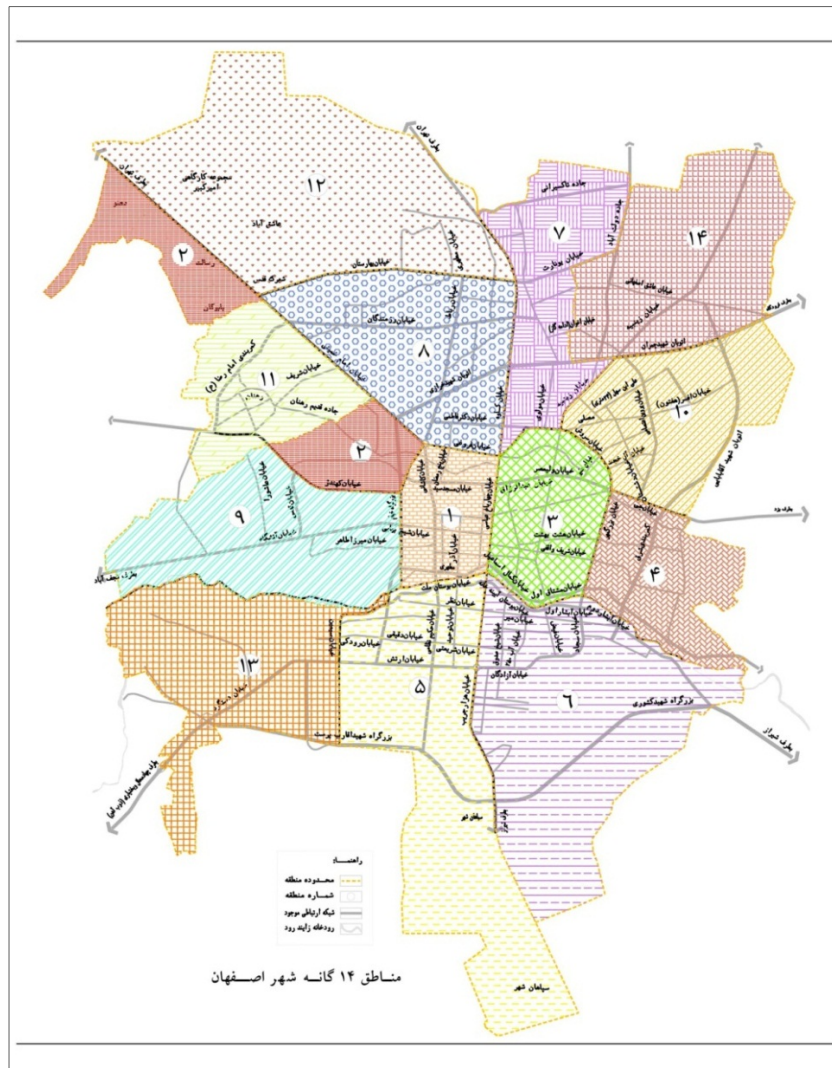
فضاهای سبز حومه شهری و پارک‌های موجود در یک شهر نه تنها ارزش تفریحی داشته و محلی برای گذراندن اوقات فراغت مردم به شمار می‌آید؛ بلکه در اغلب موارد به توسعه فضاهای گردشگری شهر نیز می‌انجامند. در این مقاله به بررسی هفت پارک شهر اصفهان پرداخته شده است که به عنوان اقامتگاه موقت گردشگری، گردشگران از آنها استفاده می‌کنند. در این پژوهش، با استفاده از روش‌های آماری، داده‌های جمع‌آوری شده از طریق پرسش‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و میزان رضایت‌مندی گردشگران از خدمات و امکانات اقامتی در پارک‌های حومه‌ای شهر (مختص گردشگران)، بررسی و مشکلات و موانع موجود شناسایی شده‌اند. همچنین برای تحلیل مکانی - فضایی از روش فرایند تحلیل شبکه (ANP) استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد با در نظر گرفتن معیارهای دسترسی، امنیت، زیست‌محیطی و اقتصادی، از بین ۷ گزینه مورد بررسی به عنوان پارک‌های حومه‌ای (پارک صفه، پارک نازوان، پارک فدک، پارک قائمیه، پارک استقلال، پارک صد هکتاری، پارک شرق) پارک فدک اولویت اول را به دست آورد، که با برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح در جهت تجهیز کردن پارک‌های حومه‌ای به عنوان مکان‌های فراغتی گردشگران و ارائه امکانات رفاهی و تسهیلات اقامتی در این مکان‌ها می‌توان از مشکلات ناشی از حضور گردشگران در شهر اصفهان کاست. کلید واژگان: گردشگری، پارک‌های طبیعی حومه‌ای، شهر اصفهان.

مقدمه

امروزه گردشگری به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و قوی‌ترین صنایع دنیا، جایگاه ویژه‌ای را در برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها به خود اختصاص داده است و در این میان شهرهایی که از توانایی‌های بالقوه‌ای در این زمینه بهره‌مند هستند، تلاش مستمری دارند تا سهم مناسبی از بازارهای گردشگری را به خود اختصاص دهند.

فضای سبز و پارک‌ها بخشی از سیمای شهر را تشکیل می‌دهد (محمدی، ۱۳۸۲: ۱۶) و از مهم‌ترین سیستم‌های حیات‌بخش انسان به شمار می‌رود و از دیرباز تاکنون تکیه‌گاه استواری بر تداوم و ارتقای سطح کیفی زیست‌او بوده و هنوز هم وفادارانه خدمات بی‌دریغ خود را به بشریت عرضه می‌کند. برنامه‌ریزی، هدایت و توسعه صنعت گردشگری به عنوان یکی از منابع بسیار مهم کسب درآمد و ایجاد اشتغال که دارای تأثیرات اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی فوق‌العاده‌ای است، می‌تواند نقش مؤثری در بهبود و توسعه گردشگری داشته باشد (جعفریان کوشک، ۱۳۸۹: ۴). بدون شک تبدیل این اندیشه به عمل و ارائه برنامه‌ها و طرح‌های عملیاتی موفق برای هر بخش خاص از سرزمین ما، نیازمند شناخت ویژگی‌های گردشگران آن محل از یک‌سو و ارائه خدمات و امکانات متناسب با نیازهای آن‌ها از سوی دیگر است (غفاری و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۵). شهر تاریخی اصفهان مرکز استان اصفهان به دلیل موقعیت جغرافیایی بسیار مناسب، پیوسته مورد توجه سلاطین و مدیران مملکتی بوده است. اصفهان از سطح عمومی دریاها حدود ۱۵۸۰ متر ارتفاع دارد و در شرق سلسله‌جبال زاگرس واقع شده است. این شهر در چهارراه شمالی - جنوبی و شرقی - غربی کشور قرار دارد. به دلیل ظرفیت بالای آن در جذب گردشگران و نیز اهمیت زیست‌محیطی و میراث فرهنگی، ضرورت برنامه‌ریزی و شناسایی

مکان‌های مستعد توسعه گردشگری جهت استفاده از ظرفیت‌های موجود جهت رفاه حال گردشگران احساس می‌شود. با توجه به مطالعات انجام‌شده در داخل و خارج در زمینه صنعت گردشگری و آثار اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی آن به عنوان صنعتی پاک و درآمدزا و عاملی مؤثر جهت توسعه همه‌جانبه، می‌توان با برنامه‌ریزی یکپارچه مقصدهای گردشگری، در قالب تفرج‌گاه‌های شهری و فضاهای سبز حومه‌ای، ضمن استفاده از جاذبه‌های طبیعی فضاهای سبز به عنوان ریه‌های تنفسی شهرها به عنوان یکی از پدیده‌های واقعی که دارای ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی بوده توجه نمود. این نظرات و دیدگاه‌ها خود جنبه انتخاب مکان‌های مناسب و جانمایی کاربری‌های شهری مختلف از جمله پارک را به خوبی بیان می‌کند (رهبری، ۱۳۸۴: ۱۵۸).

شکل ۱: موقعیت منطقه مورد مطالعه و شبکه دسترسی شهر

منبع: شهرداری اصفهان، ۱۳۹۲

مساحت فضای سبز شهر اصفهان ۵۱۱۰۱۴۱۶ متر مربع است که پراکندگی آن در جنوب و شرق بیشتر است و سرانه فضای سبز شهر اصفهان ۲۶.۲۸ متر مربع است (سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر اصفهان، ۱۳۹۱).

جدول ۱: سرانه کل فضای سبز طی سال‌های ۸۲ لغایت ۹۱ (مترمربع بر نفر)

سال	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
سرانه	۱۵.۵	۱۶.۲	۱۸.۵	۲۱.۰	۲۲.۶	۲۳.۸	۲۳.۹	۲۳.۹	۲۷.۴	۲۶.۲۸

*نکته: کاهش سرانه فضای سبز اصفهان در سال ۹۱ به دلیل الحاق منطقه ۱۵ (شهرخوارسگان) به اصفهان است
 منبع: سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر اصفهان، ۱۳۹۱.

پارک‌های بزرگ حومه‌ای را به عنوان کمپینگ گردشگری معرفی نموده است. سؤال این است که آیا پارک‌های طبیعی حومه شهر اصفهان می‌توانند نقش اقامتگاه موقت گردشگری را داشته باشند؟ و می‌توانند موجب توسعه گردشگری شهر شوند؟

امروزه به دلیل رشد گردشگری در شهر اصفهان، مدیریت شهری اصفهان، با تمهیدات ابتدایی و گاه نسنجیده پارک‌های بزرگ حومه‌ای شهر را جهت اسکان گردشگران جایگزین کرده است و به جای برنامه‌ریزی، مکان‌یابی و ساخت کمپینگ گردشگری،

شکل ۲: تصویر ماهواره‌ای شهر اصفهان و موقعیت پارک‌های مورد مطالعه

منبع: سایت google earth

جدول ۲: گردشگر ورودی به مهمان‌خانه‌های استان اصفهان در سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۲

سال	نفر داخلی	نفر خارجی	سال	نفر داخلی	نفر خارجی
۱۳۷۰	۱۸۱۸۷۳	۷۳۷۳	۱۳۸۲	۲۴۷۵۹۹	۳۰۷۳۰
۱۳۷۱	۱۸۱۷۷۸	۹۷۹۵	۱۳۸۳	۲۵۰۵۸۶	۴۱۸۵۶
۱۳۷۲	۲۰۱۹۷۱	۱۱۴۳۰	۱۳۸۴	۲۶۴۷۲۱	۴۶۳۸۴
۱۳۷۳	۲۰۱۲۲۸	۱۶۰۲۶	۱۳۸۵	۲۹۵۲۶۴	۴۳۵۵۳
۱۳۷۴	۲۱۴۸۸۷	۱۹۱۵۱	۱۳۸۶	۳۰۸۲۹۲	۵۳۶۱۴
۱۳۷۵	۲۱۵۷۰۴	۲۰۵۳۷	۱۳۸۷	۳۲۵۳۷۱	۶۳۵۹۹
۱۳۷۶	۲۱۲۱۸۵	۲۲۸۹۵	۱۳۸۸	۳۲۸۹۴۸	۵۰۹۶۸
۱۳۷۷	۲۰۳۳۱۴	۲۷۸۲۶	۱۳۸۹	۳۷۴۸۸۹	۳۹۵۴۴
۱۳۷۸	۲۰۵۷۷۴	۳۹۶۴۷	۱۳۹۰	۳۸۶۵۰۷	۳۹۹۴۹
۱۳۷۹	۱۹۶۲۹۲	۵۰۳۰۹	۱۳۹۱	۴۱۲۹۹۳	۶۰۲۰۵
۱۳۸۰	۱۵۲۲۱۷	۴۴۲۲۹	شش ماهه اول سال ۱۳۹۲	۲۴۴۰۹۱	۵۹۰۶۳
۱۳۸۱	۲۴۷۶۶۶	۴۲۵۱۴			

منبع: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان اصفهان، ۱۳۹۲

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

گردشگری یک گونه فعالیتی است که همواره با نیازهای روزمره انسانی و یا فعالیتی همراه با زیست‌محیطی و ملموس است که دائم در جریان است. ضعف خدمات در هر بخش موجب کمبود و احساس نارضایتی و در کل به فعالیت گردشگری آسیب جدی وارد می‌سازد (ماهینی و همکاران ۱۳۸۸: ۱۸۸). برنامه‌ریزی توسعه گردشگری اغلب با مشکلات خاصی روبه‌رو است؛ از جمله تقاضاهای رقابتی برای دستیابی به مراکز مهم و اصلی شهر برای احداث هتل و تأسیسات شهری، که عمدتاً در اختیار ادارات است، تشدید ازدحام و ترافیک در مناطق مرکزی شهرها و بهره‌برداری بیش از حد از جاذبه‌های اصلی گردشگری و تنزل ارزش آنها، مثلاً گردشگران داخلی انگلیس عموماً از شلوغی و ازدحام گردشگران خارجی در کلیسای مرکزی وست مینستر و برج لندن در فصول اوج گردشگری خارجی گله و شکایت دارند (اینسکیپ، ۱۳۹۲: ۲۳۵).

هر شهر بزرگ و توریستی نیاز به تأسیسات اقامتی مجزا دارد و یکی از نیازهای بخش گردشگری به شمار می‌آید هرچند همه گردشگران از هتل استفاده نکنند (LOW.1996:109). مراد از تأسیسات اقامتی^۱ طیف وسیعی از تأسیسات هستند که برای اقامت و گذران شب مورد استفاده قرار می‌گیرند. تأسیسات اقامتی دارای انواع مختلفی هستند که یکی از مهم‌ترین آنها اردوگاه‌های گردشگری^۲ است. کمپینگ‌ها تأسیسات ساده‌ای هستند که فقط اتاق یعنی نوعی چهار دیواری را در اختیار گردشگران قرار می‌دهند که بتوانند با وسایل شخصی خود در آنها اقامت کنند. برخی از این اردوگاه‌ها دارای سکوی چادر نیز هستند (رهنمایی، ۱۳۹۲: ۲۳). به آن دسته از واحدهای

اقتصادی که به منظور برآورده کردن نیازهای گردشگران اعم از خواب، خوراک و استراحت در طول مسافرت و در مقصد سفر ایجاد شده است، تأسیسات پذیرایی گردشگری می‌گویند. این تأسیسات براساس موقعیت جغرافیایی، نوع مالکیت، هدف اقتصادی، دوره بهره‌برداری، شیوه پذیرایی از گردشگران و نوع ساختمان و افراد استفاده‌کننده از آن به گروه‌های مختلفی تقسیم می‌گردند (محلای، ۱۳۸۰: ۱۴۶). گرایش‌های حاصل در تحولات اخیر اقامتگاه‌های گردشگری حاصل رشد مداوم و مستمر مهمان‌سرایهای شهرها، نوسازی و تنوع‌بخشی به خدمات و ایجاد اقامت‌گاه‌های گردشگری در اطراف شهرها است (پوتیه، ۱۹۹۶: ۸۶-۸۴).

برنامه‌ریزان شهری به این نتیجه رسیده‌اند که هرگونه تصمیم‌سازی در شهر که مغایر خواسته‌ها، علایق، تجربیات و ارزش‌های شهروندان باشد، نتیجه مطلوبی نخواهد داشت. نظام برنامه‌ریزی متمرکز که قواعد خشنی را فارغ از دغدغه‌ها و خواسته‌های مردم به آنان تحمیل می‌کند، اغلب با عدم استقبال آنان نیز مواجه می‌گردد. در جهت دستیابی به هدف خود که دخالت‌دادن مردم در فرایند «خود برنامه‌ریزی» است، بایستی زبانی مشترک و عام را در برآوردن خواست شهروندان به صورت فعالیت‌های مشارکتی به کارگرفت (پاراحمدی، ۱۳۷۸: ۲۰۲). بر این اساس موور پیشنهاد می‌کند که توجه‌مان را به تفاوت‌های میان افراد و گروه‌های مردم به لحاظ دانش محیطی‌شان، معطوف کنیم (مدنی پور، ۱۳۷۹: ۹۴). بنابراین باید بررسی شود که تصویر ذهنی فرد گردشگر از مکان و پدیده‌های آن چیست، محیط و فضای گردشگری را چگونه درک می‌کند و آن را چگونه می‌پسندد؟ در بررسی رویکردهای مورد نظر به این موضوع سه رویکرد اصلی قابل بررسی است:

1. Accommodation

2. Camping Site

اقتصادی، اجتماعی و محیطی بر جامعه میزبان رابطه ای مستقیم وجود دارد (Akis et al. 1996:481). در همین رابطه مارتین و یاسال معتقدند میان مراحل چرخه حیات گردشگری و تأثیرات گردشگری بر جامعه، رابطه ای مستقیم وجود دارد؛ بدین ترتیب که در مرحله اولیه توسعه گردشگری، معمولاً مقدار زیادی از آرزوها و اشتیاق ساکنان مقصد به خاطر فواید اقتصادی درک شده، برآورد می شود. ولی از آنجا که در مراحل بعد، به خاطر بروز تغییرات ناخوشایند در محیط طبیعی و نوع گردشگرانی که جذب شده اند، درک و تصور مردم از اثرات گردشگری به تدریج منفی می شود (Johnson et al. 1994:630). فرض اساسی در همه نظرات این است که کیفیت زندگی ساکنان مقصد در مراحل اولیه توسعه گردشگری بهبود می یابد اما ظرفیت تحمل محیط به مرحله ای می رسد که توسعه بیشتر گردشگری بروز تغییرات منفی در محیط مقصد را موجب می شود. اریلی ظرفیت تحمل را ظرفیت جذب گردشگر در یک مقصد گردشگری، قبل از محسوس شدن آثار منفی از سوی جمعیت میزبان می داند (Orelly, 1986:255). گزارش ها نشان می دهد که برخی از جاذبه های پربازدید گردشگری جهان امروزه با کاهش تخصیص منابع روبرو شده اند و مسئولین تلاش می کنند که خواسته های بازدید کنندگان را در مقصد با ظرفیت های محدود منابع هماهنگ کنند، در حالی که همزمان با مسائل اجتماعی، سیاسی و محیطی از قبیل دسترسی عمومی، انطباق پذیری و پایداری درگیر هستند (Schwartz, et-al, 2012, 500).

در بررسی پیشینه پژوهش در برخی از مطالعات به بررسی وضعیت گردشگری در پارک های ملی پرداخته شده است که می توان به بررسی چرخه گردشگری در پارک ملی ژانگ جی یا جی^۱ در کشور چین

۱. رویکرد مکان یابی؛ شاید بتوان گفت که بیشترین بررسی ها در حوزه مکان یابی صورت گرفته است. در زمینه پیشینه موضوع می توان به طرح جامع مکان یابی مجتمع های خدماتی بین راهی و سیستم پارک ها (۱۳۷۹) اشاره کرد که با بررسی تمامی استان های کشور نزدیک به ۵۰۰ مکان برای تأسیس این مجتمع ها در نظر گرفته شده است. از نظر شیعه و بدری (۱۳۸۴) مجتمع های گردشگری به عنوان عضوی از نظام زیستی با حوزه استقرار خود دارای ارتباط متقابل بوده و از اهداف رسیدن به توسعه منطقه ای هستند. لطفی و همکاران (۱۳۹۱)، به بررسی توزیع فضایی و مکان یابی پارک های شهری بابل سر پرداخته اند. در مورد شهر اصفهان نیز، زنگی آبادی و ابوالحسنی (۱۳۸۴) مراکز اقامتی شهر اصفهان را در چهار سطح توسعه (TCI) رتبه بندی نموده اند.

۲. رویکرد اکولوژیکی؛ در تحقیقات داخلی بیشتر از روش های تصمیم گیری چند معیاره جهت ارزیابی توان اکولوژیکی پهنه های مستعد توسعه گردشگری استفاده شده است. در این مورد می توان به سعیدنیا (۱۳۷۹)، پورمحمدی (۱۳۸۶)، اشاره کرد. اما در مطالعات خارجی پژوهش های زیادی با این رویکرد انجام شده است. اساساً پژوهش ها نشان می دهد که رابطه بین گردشگری، معیشت و حفاظت از محیط زیست، دینامیک و پیچیده است (Imran et al, 2014, 290).

۳. رویکرد اقتصاد گردشگری؛ آثار گردشگری درک شده از سوی جامعه میزبان در سه طبقه اساسی هزینه و فایده اقتصادی، اجتماعی و محیطی قرار دارد (Gursoy, 2002:80). در این خصوص، محققان معتقدند که میان رونق گردشگری و معیارهای عینی و ذهنی آثار اقتصادی، اجتماعی و محیطی بر جامعه میزبان رابطه ای مستقیم وجود دارد (Johnson et al. 1994:630). باتلر در این زمینه معتقد است میان سطح توسعه گردشگری و نگرش منفی به اثرات

دیدگاه سیستمی و به عنوان یک شبکه به هم پیوسته نگرینسته می‌شود (ارتباط بین پارک‌های حومه‌ای، گردشگران ورودی به شهر و مدیریت شهری اصفهان). اولویت بندی گزینه های مورد مطالعه از طریق روش فرایند تحلیل شبکه (ANP)، بررسی شده اند. به منظور سهولت در انجام محاسبات و افزایش میزان دقت در تعیین امتیاز نهایی هر یک از معیارها از بسته نرم افزار Super Decision استفاده شده است. نرم افزار مذکور این قابلیت را دارد تا ضمن انجام مقایسات زوجی میان معیارها و خوشه ها، محاسبه ماتریس های ناموزون، موزون و حددار را طراحی نموده و در نهایت با دقت بالا وزن هر یک از معیارها را محاسبه نماید.

ب - چارچوب خوشه ها و تعیین معیارها

جهت تعیین شاخص های تاثیر گذار بر نقش پارک‌های طبیعی حومه در توسعه گردشگری شهر اصفهان از بخش نظری پژوهش استفاده شده است و تعداد ۱۸ معیار برای این پژوهش در نظر گرفته شده است. در ادامه این معیارها در قالب ۴ خوشه به شرح زیر طبقه بندی شده تا امکان تشکیل خوشه ها و به تبع آن ساختار مدل فراهم گردد. این شاخص ها شامل موارد زیر است:

■ شاخص دسترسی: این خوشه شامل عناصری نظیر سهولت، نزدیکی به مسیرهای ورودی و خروجی، نزدیکی به جاذبه ها، فاصله از کاربری های مزاحم و واقع شدن در اراضی مناسب را در بر می گیرد. هر یک از پارک های حومه‌ای باید به شبکه ارتباطی دسترسی داشته باشند، تا بدین طریق امکان نظارت اجتماعی و امنیت پارک افزایش یابد و سهولت دسترسی به مراکز اصلی فراهم شود.

■ شاخص امنیت: این خوشه شامل عناصر امنیت، وجود روشنایی و استقرار مناسب تجهیزات عمومی است. عامل های فاصله و مکان‌یابی مناسب کاربری

(Zhong,2008) و یا بررسی تغییرات محیطی ناشی از گسترش در نینگالو مارین پارک^۱ کشور استرالیا نام برد (Catlin and Jones,2010). بررسی رابطه بین ایجاد فرصت های شغلی حاصل از گردشگری در سه پارک ملی در جنوب فنلاند را نام برد (Selby,et-al,2011,446). در این مقاله چنین نتیجه گیری شده است که گردشگرانی که پارک‌های ملی جذب می شوند، باعث ایجاد مشاغلی می شوند که عمدتاً وابسته به گردشگری طبیعت محور^۲ هستند. در مطالعه مشابهی در کشور کنیا، توسعه گردشگری در پارک‌ها، درآمدهایی را به دست می آید و درآمدهای آن صرف توسعه همان پارک می شوند (Butult Jensand,et-al,2005,733) و حتی منجر به کمک به توسعه منطقه ای، کاهش فقر و کمک به توسعه نواحی روستایی می‌شود (Job and Paesler , 2013 , 2013,18).

در برخی از کشورها مانند شمال آمریکا، گردشگران به صورت مهاجران فصلی که عمدتاً افراد بازنشسته هستند در خانه های متحرک تفریحی به صورت گروهی در پارک‌ها استراحت می کنند (Sheng,et-al,2014,55). ادوارد گرین و هایلر (۲۰۰۸)، شاخص های مهمی برای گردشگرپذیر بودن پارک‌های شهری پیشنهاد می کنند. این شاخص ها شامل؛ حمل و نقل و دسترسی، ظرفیت پذیرش^۳، پراکندگی گردشگر و مسیریابی درست برای شهرهای دیگر است.

مواد و روش تحقیق

الف: داده ها و ابزارها

این تحقیق به لحاظ هدف کاربردی است که می تواند در جهت توسعه پارک‌های حومه‌ای شهر اصفهان به کار گرفته می شود و از نظر مبانی نظری براساس

1 -Marine Park

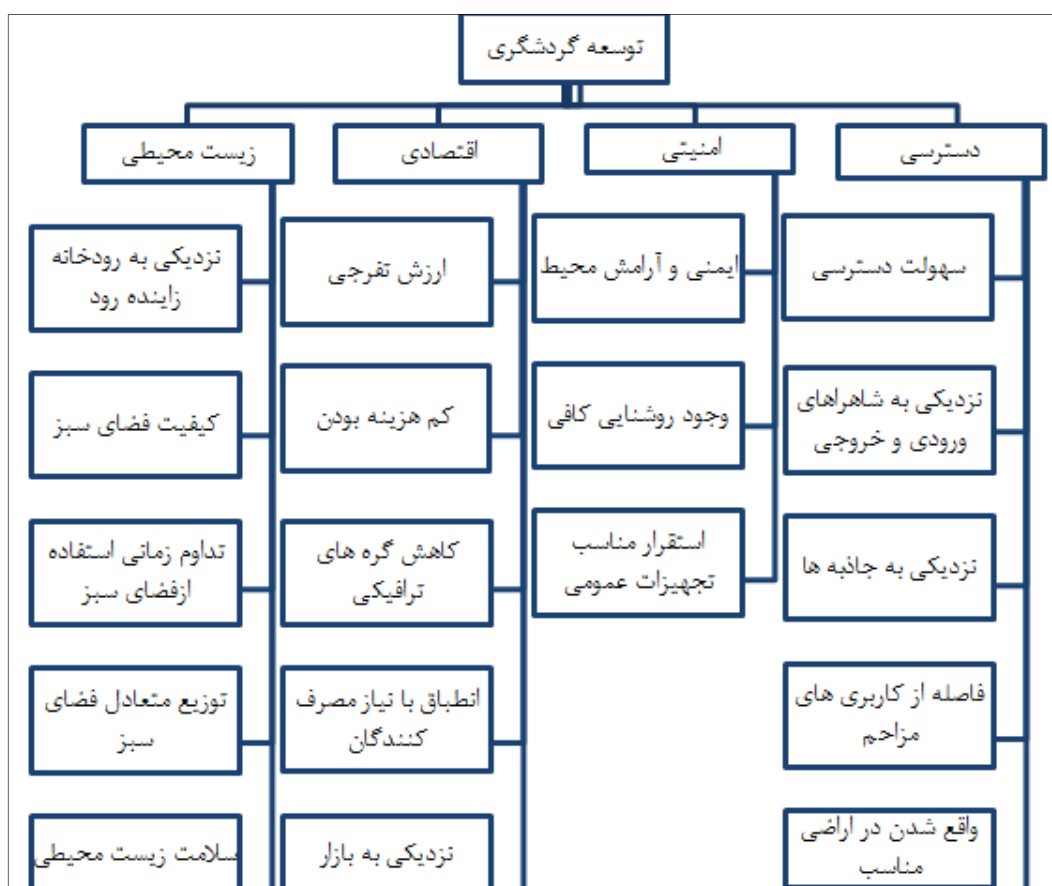
2 - Nature-Based Tourism

3 - Carrying Capacity

■ زیست محیطی: این خوشه شامل عناصر نزدیکی به رودخانه زاینده رود، کیفیت، تداوم زمانی استفاده، توزیع متعادل و سلامت زیست محیطی است. تلاش در جهت حفظ و نگهداری فضاهای طبیعی به عنوان فضاهای تفریحی و رعایت استانداردهای زیست محیطی و بهداشتی از شاخص‌های مؤثر در مکان‌یابی فضاهای گردشگری است.

های شهری در احساس آرامش و امنیت گردشگران ورودی مؤثرند.

■ شاخص اقتصادی: این خوشه عناصر ارزش تفریحی، کم هزینه بودن، کاهش گره‌های ترافیکی، انطباق با نیاز مصرف‌کنندگان و نزدیکی به بازار را شامل می‌شود. طراحی و احداث مکان‌ها بایستی با توجه به ویژگی‌های اقتصادی و فرهنگی گردشگران صورت گیرد.

شکل ۳: وابستگی عناصر و خوشه‌ها در توسعه گردشگری شهر اصفهان

منبع: یافته‌های میدانی نگارندگان، ۱۳۹۲

دارد. هریک از روش‌ها بر اساس یک سری فرضیات بنا شده است. برای نمونه اگر معیارها مستقل از هم باشند و مقایسه‌ها زوجی امکان‌پذیر باشد، مدل تصمیم‌گیری مناسب مدل AHP است ولی اگر معیارها

ج - مدل‌سازی فرایند تحلیل شبکه^۱

فرایند تحلیل شبکه یکی دیگر از تکنیک‌های تصمیم‌گیری است که شباهت زیادی به روش AHP

1. Analytical Network Process

پوشش نداده و فقط ارتباطات داخلی بین خوشه ها را شامل شود، مشابه این محاسبات می بایست ادامه یابد تا بردار اولویت نهایی گزینه ها استخراج گردد. این مرحله مهمترین قسمت یک تصمیم گیری تحلیل شبکه ای را تشکیل می دهد. بعد از اینکه دسته های شبکه مشخص شدند، آنها باید به یکدیگر متصل شوند که این اتصال بر اساس نوع ارتباط عناصر داخلی آنها صورت می گیرد.

یافته‌ها

گام اول در این پژوهش؛ با توجه به موضوع پژوهش تعداد ۱۸ معیار رادر قالب ۴ خوشه زیست محیطی، امنیت، اقتصادی و دسترسی دسته بندی شده است. سپس با استفاده از نرم افزار Super Decision مدل ANP ساخته شده، در مدل مذکور هر فلش گویای تاثیر گذاری یک خوشه بر خوشه دیگر است. ۷ گزینه شامل پارک ناژوان، پارک شرق، پارک فدک، پارک قائمیه، پارک صد هکتاری، پارک صفا و پارک استقلال به عنوان کمربند سبز شهر اصفهان مشخص شده اند که ارتباط بین گزینه ها و خوشه ها و عناصر درونی خوشه ها در نرم افزار Super Decision نشان داده شده اند (شکل ۴).

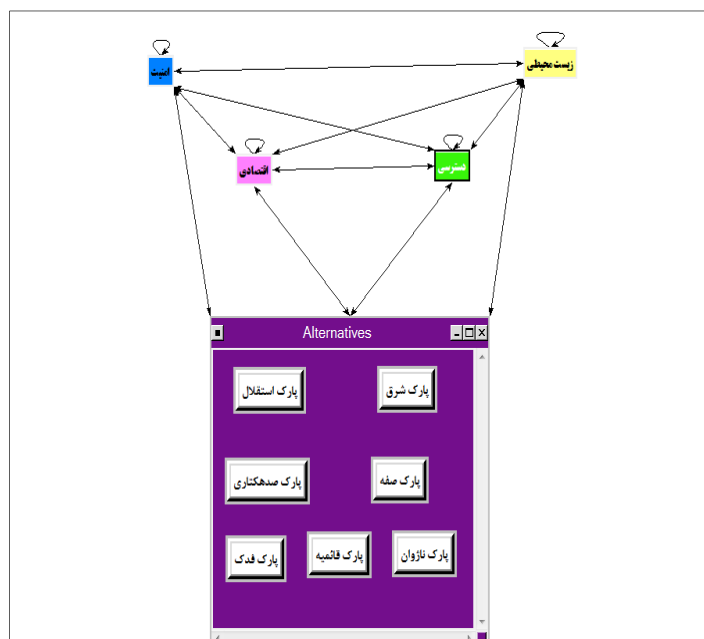
شناسایی نقش و تأثیر پارک‌های طبیعی حومه‌ای در توسعه گردشگری ... مستقل نباشند روش ANP بهتر است. فرایند تحلیل شبکه با جایگزین ساختن شبکه به جای سلسله مراتب خطی سعی بر آن دارد تا محدودیت ساختار سلسله مراتبی مدل AHP را برطرف نماید. به طور کلی مدل مذکور دارای چهار مرحله اصلی است.

مرحله اول، ساختن مدل

مرحله دوم، ماتریس های مقایسه زوجی و بردارهای اولویت؛ عناصر زوج های تصمیم گیری در هر دسته با توجه به اهمیت آنها در جهت معیارهای کنترل آنها با هم مقایسه می شوند. گروه ها خودشان نیز به صورت زوجی با توجه به تاثیر گذاری آنها در هدف با هم مقایسه می شوند.

مرحله سوم، تشکیل ابرماتریس (ماتریس تصمیم)؛ برای به دست آوردن اولویت بندی کلی در یک سیستم با تاثیرات وابسته، بردارهای اولویت محلی وارد ستون های مناسب یک ماتریس می گردند. در حقیقت یک ماتریس تصمیم یک ماتریس تقسیم شده به اجزای کوچکتر است.

مرحله چهارم: محاسبه بردار وزن نهایی؛ اگر ابر ماتریس به دست آمده در گام سوم کل شبکه را پوشش دهد وزن گزینه ها و عناصر خوشه های مختلف را می توان در ستون های مربوطه در ابر ماتریس حدی یافت و اگر ابر ماتریس کل شبکه را

شکل ۴: روابط بین خوشه‌ها و عناصر و گزینه‌ها

منبع: یافته‌های میدانی نگارندگان، ۱۳۹۲

گام دوم: مقایسه زوجی خوشه‌ها

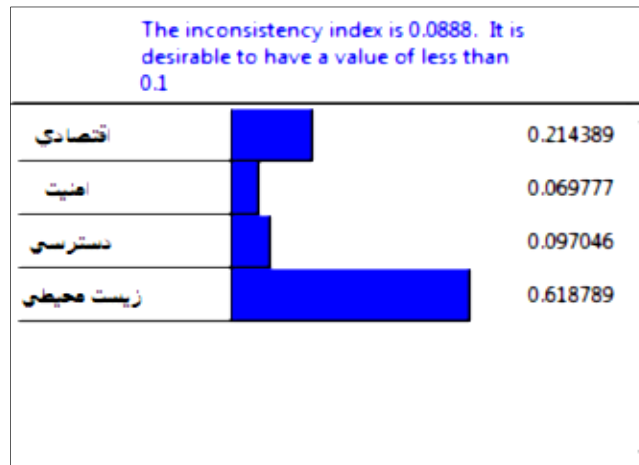
برای محاسبه وزن نسبی خوشه‌ها، روش‌های مختلفی وجود دارد. پس از تشکیل ماتریس‌ها نوبت به انجام مقایسات زوجی بین خوشه‌ها و عناصر درونی آنها می‌رسد. در همین راستا از تعدادی کارشناس مرتبط در خواست شد تا نظرات خود را پیرامون اهمیت نسبی هر یک از معیارهای مرتبط با نقش پارک‌های طبیعی حومه در توسعه گردشگری ارائه دهند. در اینجا برای محاسبه وزن نسبی از بردار ویژه ماتریس مقایسه زوجی استفاده شده است. برای حصول

اطمینان از سازگاری مقایسه‌های انجام شده، ضریب سازگاری محاسبه شده است. اگر شاخص سازگاری کمتر از ۰/۱ باشد، مقایسات زوجی قابل قبول است در غیر این صورت کلیه وزن‌ها باید نرمالیزه شود. براساس شاخص‌های ساعتی و با استفاده از نرم افزار Expert Choise این اطمینان حاصل شد که ماتریس‌ها سازگار هستند. با توجه به وزن‌های نسبی به دست آمده، معیار زیست محیطی با وزن نسبی ۰/۶ دارای اولویت اول در توسعه گردشگری مکان‌های مورد مطالعه هستند (شکل ۵).

جدول ۳: محاسبه وزنی بین معیارها

معیار	اقتصادی	امنیت	دسترسی	زیست محیطی
اقتصادی	۱	۴	۳	۱.۵
امنیت	۱.۴	۱	۱.۲	۱.۵
دسترسی	۱.۳	۲	۱	۱.۶
زیست محیطی	۵	۵	۶	۱

منبع: یافته‌های میدانی نگارندگان، ۱۳۹۲

شکل ۵: محاسبه وزن نسبی خوشه‌ها

منبع: یافته‌های میدانی نگارندگان، ۱۳۹۲

نزدیکی به بازار: در داده‌های به دست آمده پارک فدک در اولویت اول قرار دارد و پارک ناژوان در اولویت بعدی قرار گرفته‌اند.

کاهش گره‌های ترافیکی: با توجه به این معیار، پارک‌ناژوان و پارک‌فدک در اولویت بیشتری قرار دارند. کم هزینه بودن: با توجه به صرفه اقتصادی کاربری موجود پارک‌صفه و پارک‌ناژوان در اولویت اول قرار دارند. استقرار مناسب تجهیزات عمومی: از داده‌های به دست آمده پارک استقلال و پارک فدک اولویت بالاتری دارند.

ایمنی و آرامش محیط: در زمینه احساس ایمنی و امنیت، پارک‌فدک و پارک‌صفه دارای اولویت بالاتری هستند. وجود روشنایی: با توجه به این معیار، پارک فدک و پارک صفه دارای اولویت بالاتری هستند.

سهولت دسترسی: با توجه به معیار دسترسی، پارک استقلال و پارک فدک در اولویت بیشتری قرار دارند. فاصله از کاربری‌های مزاحم: در قیاس با این معیار، پارک فدک و پارک ناژوان در اولویت بالاتری قرار دارند.

نزدیکی به جاذبه‌ها: با توجه به معیار نزدیکی به جاذبه‌ها، پارک ناژوان و پارک فدک در اولویت بالاتری قرار دارند.

گام سوم: مقایسه زوجی درون خوشه‌ها با توجه به گزینه‌ها

در داخل هر خوشه مجموعه‌ای از معیارها قرار دارند که عناصر خوشه‌ها با هم مقایسه شده‌اند. مقایسه عناصر خوشه‌ها شبیه روش AHP است با این تفاوت که هر عنصر با توجه به گزینه وزن دهی می‌شود. سپس براساس محاسبه بردار ویژه، وزن نسبی عناصر ماتریس محاسبه و سپس عناصر جدول نرمال شده‌اند. در این مرحله با توجه به ۷ گزینه مطرح، ماتریس مقایسه زوجی عناصر داخلی خوشه‌ها با توجه به گزینه‌های پارک استقلال، شرق، قائمیه، ناژوان، فدک، صفه و صدهکتاری مشخص شده‌اند.

گام چهارم: مقایسه زوجی درون گزینه‌ها با توجه به معیارها

در این مرحله ارجحیت گزینه‌ها را به صورت زوجی نسبت به همدیگر با توجه به هر عنصر (معیار) مقایسه شده است. نتایج نشان می‌دهد:

ارزش تفریحی: با توجه به عنصر ارزش تفریحی، پارک ناژوان در اولویت اول و پارک صفه و پارک فدک در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

انطباق با نیاز مصرف‌کنندگان: در این معیار، پارک صفه و فدک دارای ارجحیت بیشتری هستند.

از تلفیق ماتریس‌های مختلف به دست می‌آید، سوپر ماتریس اولیه است. جمع عناصر هر ستون سوپر ماتریس بیش از یک است. در مرحله بعد سوپر ماتریس نرمال می‌شود. سوپر ماتریس حاصل، سوپر ماتریس وزنی است. پس از جمع‌آوری این نظرات اطلاعات مورد نظر در نرم افزار مربوطه پیاده سازی گردید تا از این طریق مقایسات زوجی صورت گیرد. بنابراین نرم افزار Super Decision در راستای نرمال ساختن ماتریس اولیه، سوپر ماتریس موزون را تشکیل می‌دهد. این فرایند با تشکیل سوپر ماتریس حددار ادامه می‌یابد تا مقادیر ماتریس موزون در این ماتریس همگرا گردد. نتایج به دست آمده (جدول ۴) نشان می‌دهد که از بین معیارهای مذکور معیار ایمنی و آرامش محیط با امتیاز نرمال ۰.۶۵ و معیار واقع شدن در اراضی مناسب با امتیاز نرمال ۰.۲۷ و ارزش تفرجی با امتیاز ۰.۲۵ بیشترین اولویت را در انتخاب بهترین مکان از بین گزینه‌های مورد مطالعه در توسعه گردشگری شهر اصفهان دارا هستند.

گام ششم: محاسبه وزن نهایی معیارها و گزینه‌ها

با توجه به جداول ماتریس وزنی و سوپر ماتریس حددار، وزن نهایی معیارها و گزینه محاسبه می‌شود.

نزدیکی به مسیرهای ورودی و خروجی: با توجه به این معیار، پارک استقلال و پارک فدک در اولویت بالاتری قرار دارند.

واقع شدن در اراضی مناسب: در این قیاس مربوطه، پارک صفه و پارک فدک در اولویت بیشتری قرار دارد. تداوم زمانی استفاده از فضای سبز: با توجه به اراضی مناسب در کاربری فضای سبز، پارک ناژوان در اولویت اول و پارک صفه و فدک در اولویت‌های دوم و سوم اهمیت قرار دارند.

توزیع متعادل فضای سبز: در اولویت اول از این معیار، پارک صفه و پارک فدک در اولویت بالاتری قرار دارند. سلامت زیست محیطی: از نظر سلامت محیطی با توجه به داده‌های بدست آمده پارک صفه و پارک فدک در اولویت بالاتری قرار دارند.

نزدیکی به رودخانه زاینده رود: در اولویت اول از نظر معیار نزدیکی به رودخانه زاینده رود، پارک ناژوان در اولویت اول و پارک فدک و پارک شرق در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

کیفیت فضای سبز: از نظر کیفیت فضای سبز، پارک صفه و پارک ناژوان در اولویت‌های بالاتری قرار دارند و پارک فدک در رتبه سوم قرار دارد.

گام پنجم: تشکیل سوپر ماتریس اولیه

بعد از اینکه مقایسه‌های زوجی انجام شده، نتایج حاصل وارد سوپر ماتریس می‌شود. سوپر ماتریس که

جدول ۴: وزن نهایی معیارها و گزینه‌ها

وزن خام	وزن نرمال	عنوان	
۰.۰۲۴۶۹	۰.۱۳۵۰۶	پارک استقلال	پارک
۰.۰۱۳۱۷۱	۰.۰۷۲۰۵	پارک شرق	
۰.۰۱۱۷۹۸	۰.۰۶۴۵۴	پارک صدهکتاری	
۰.۰۳۶۴۱۶	۰.۱۹۹۲	پارک صفه	
۰.۰۴۵۷۹	۰.۲۵۰۴۸	پارک فدک	
۰.۰۰۶۵۸۳	۰.۰۳۶۰۱	پارک قائمیه	
۰.۰۴۴۳۵۹	۰.۲۴۲۶۵	پارک ناژوان	
۰.۰۵۶۱۹۸	۰.۲۵۳۱۵	ارزش تفرجی	معیار

۰.۰۵۵۴۴۸	۰.۲۴۹۷۷	انطباق با نیاز مصرف کنندگان
۰.۰۳۳۳۲۹	۰.۱۵۰۱۳	نزدیکی به بازار
۰.۰۳۷۶۰۵	۰.۱۶۹۳۹	کاهش گره های ترافیکی
۰.۰۳۹۴۱۹	۰.۱۷۷۵۶	کم هزینه بودن
۰.۰۳۲۹۴۴	۰.۱۸۱۵	استقرار مناسب تجهیزات عمومی
۰.۱۱۸۴۱۶	۰.۶۵۲۳۸	ایمنی و آرامش محیط
۰.۰۳۰۱۵۳	۰.۱۶۶۱۲	وجود روشنایی کافی
۰.۰۳۹۶۱۳	۰.۲۱۵۶۲	سهولت دسترسی
۰.۰۳۸۴۵۷	۰.۲۰۹۳۳۳	فاصله از کاربری های مزاحم
۰.۰۲۹۶۷	۰.۱۶۱۵	نزدیکی به جاذبه ها
۰.۰۲۴۹۰۳	۰.۱۳۵۵۵	نزدیکی به شاهراهای ورودی و خروجی
۰.۰۵۱۰۷۶	۰.۲۷۸۰۱	واقع شدن در اراضی مناسب
۰.۰۲۷۱۱۲	۰.۱۱۷۹	تداوم زمانی استفاده از فضای سبز
۰.۰۴۳۳۰۸	۰.۱۸۸۳۳	توزیع متعادل فضای سبز
۰.۰۴۹۲۷۲	۰.۲۱۴۲۶	سلامت زیست محیطی
۰.۰۵۳۶۵۵	۰.۲۳۳۳۲	نزدیکی به رودخانه زاینده رود
۰.۰۵۶۶۱۶	۰.۲۴۶۲	کیفیت فضای سبز

منبع: یافته‌های میدانی نگارندگان، ۱۳۹۲

گام هفتم: انتخاب بهترین تصمیم

مراحل پیشین مشخص شده و با توجه به آن

تصمیم نهایی اتخاذ می شود بر اساس جدول ۵؛ در پژوهش حاضر پارک فدک به عنوان گزینه برتر انتخاب شده است.

در این مرحله وزن کلی هر کدام از گزینه ها با ضرب نمودن وزن های به دست آمده از هر کدام از

جدول ۵: انتخاب گزینه برتر

وزن خام	وزن نرمال	وزن ایده آل	نام گزینه
۰.۰۲۴۶۹	۰.۱۳۵۰۶۲	۰.۵۳۹۲۱	پارک استقلال
۰.۰۱۳۱۷۱	۰.۰۷۲۰۴۸	۰.۲۸۷۶۴	پارک شرق
۰.۰۱۱۷۹۸	۰.۰۶۴۵۴	۰.۲۵۷۶۶	پارک صد هکتاری
۰.۰۳۶۴۱۶	۰.۱۹۹۲۰۵	۰.۷۹۵۲۹	پارک صفه
۰.۰۴۵۷۹	۰.۲۵۰۴۸۲	۱	پارک فدک
۰.۰۰۶۵۸۳	۰.۰۳۶۰۰۹	۰.۱۴۳۷۶	پارک قائمیه
۰.۰۴۴۳۵۹	۰.۲۴۲۶۵۵	۰.۹۶۸۷۵	پارک نازوان

منبع: یافته‌های میدانی نگارندگان، ۱۳۹۲

به عنوان فضای سبز شهری و جهت شهروندان اصفهان احداث شده‌اند. از آنجایی که هدف توسعه صنعت گردشگری شهر اصفهان از طریق امکان‌سنجی وضعیت پارک‌های طبیعی حومه‌ای و شناسایی تسهیلات و زیر ساخت‌های لازم در مکان‌های مورد مطالعه است تا بدین منظور مشکلات احتمالی در جذب گردشگران ورودی به شهر اصفهان از قبیل ترافیک در مرکز شهر، آلودگی‌های محیطی و تمرکز در محیط‌های شلوغ کاسته شده و رضایتمندی آنها از خدمات و امکانات ارائه شده در محل‌های اقامت و تمرکز خدمات در مکان‌های مستعد توسعه گردشگری افزایش یابد.

نتیجه‌گیری و بحث

فضاهای سبز شهر اصفهان در پرتو برنامه‌ریزی‌ها و تلاش‌های شهرداری و سازمان پارک‌ها و فضاهای سبز گسترش یافته است، به گونه‌ای که سرانه فضای سبز این شهر به ازای هر شهروند به مرز حدود ۲۶/۲۸ متر مربع رسیده (سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری اصفهان، ۱۳۹۱). این فضاهای سبز که مشتمل بر فضاهای دل‌انگیز حاشیه‌زاینده‌رود و پارک‌های محلی و کوهستانی است، زیبایی، شادابی و پالایش نسبی هوای شهر اصفهان را باعث گردیده است. پارک‌های طبیعی نازوان، شرق، صفه، قائمیه، فدک، استقلال و صد هکتاری به عنوان فضاهای سبز حومه‌ای شناسایی و مشخص شده‌اند. این پارک‌ها در وهله اول

شکل ۶: حوزه نفوذ گردشگری به پارک‌های حومه‌ای شهر اصفهان

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۲

ترجیح می‌دهند، اهمیت تأسیسات گردشگری ارزان قیمت بیش از پیش بر مسئولین امور گردشگری آشکار شده است. به دنبال این آگاهی‌های احداث تأسیسات

به علت وجود تعداد بیشماری از جهانگردان که اقامت در هتل‌های ارزان قیمت و اردوگاه‌ها را به لحاظ درآمد محدودشان به اقامت در هتل‌های گران قیمت

سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان اصفهان، (۱۳۹۲). آمارنامه گردشگری استان اصفهان.

شهرداری اصفهان، (۱۳۹۱)، سالنامه آماری شهر اصفهان، معاونت برنامه‌ریزی و پژوهش شهرداری اصفهان.

سعید نیا، احمد، (۱۳۷۹)، کتاب فضای سبز شهری، جلد ۹، چاپ اول، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاری های کشور.

شیعه، اسماعیل و علی اصغر بدری (۱۳۸۴). بررسی جایگاه مجتمع های خدماتی رفاهی بین راهی از دیدگاه برنامه‌ریزی شهری و منطقه ای، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی)، جلد هجدهم، شماره ۱، انتشارات دانشگاه اصفهان.

رضوانی، علی اصغر، (۱۳۷۴)، جغرافیا و صنعت توریسم، چاپ اول، انتشارات دانشگاه پیام نور.

کازمی، مهدی (۱۳۸۵) "مدیریت گردشگری، چاپ اول، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها(سمت)، تهران.

رهبری، مهدی (۱۳۸۴)، گردشگری و توسعه پایدار، مجموعه مقالات نقش صنعت گردشگری در توسعه مازندران، دانشگاه مازندران.

رهنمایی، محمد تقی (۱۳۹۲). اوقات فراغت و گردشگری، چاپ دوم، انتشارات مهکامه، تهران.

زنگی آبادی، علی و فرحناز ابوالحسنی (۱۳۸۴)، تحلیل فضایی، سطح بندی و برنامه‌ریزی مراکز اقامتی با استفاده از شاخص توسعه گردشگری (TDI) مطالعه مورد: شهر اصفهان، فصلنامه مطالعات گردشگری، شماره ۹، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.

پورمحمدی، محمد رضا (۱۳۸۶)، برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری، چاپ اول، انتشارات سمت.

پوتیبیه دالنواز (۱۹۹۶). جهانگردی شهری، ترجمه صلاح الدین محلاتی، چاپ اول، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

لطفی، صدیقه و همکاران، (۱۳۹۱). بررسی توزیع فضایی و مکان یابی پارک های شهری بابلسر با استفاده از (FAHP) منطق فازی و مدل تحلیل سلسله مراتبی، مجله محیط شناسی، سال سی و هشتم، شماره ۳، انتشارات دانشگاه تهران.

ماهینی، سلمان و همکاران، (۱۳۸۸)، ارزیابی توان طبیعت گردی شهرستان بهشهر بر مبنای روش ارزیابی چندمعیاره با استفاده از GIS، علوم و تکنولوژی محیط زیست، شماره ۱، انتشارات دانشگاه تهران.

شناسایی نقش و تأثیر پارک‌های طبیعی حومه‌ای در توسعه گردشگری ...

پذیرایی ارزان قیمت مورد توجه قرار می گیرد (دیبايي، ۱۳۷۱، ۹۱). در یک مقایسه با توجه به مشکلات موجود در سرراه فضای سبز شهر اصفهان، که بخشی از آن به مشکلات خشکسالی بر می گردد، باید توجه داشت که مدیریت شهری اصفهان می بایست به جای استفاده از پارک‌های حومه‌ای به عنوان کمپینگ و یا اقامتگاه موقت گردشگری، حتماً به فکر مکان‌یابی، برنامه‌ریزی، طراحی و ساخت یک یا چند کمپینگ در ورودی های شهر، همراه با استانداردهای لازم باشد.

منابع

اینسکیپ، ادوارد، (۱۳۹۲). برنامه‌ریزی گردشگری، رویکردی یکپارچه و پایدار به برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ترجمه محمود حسن پور و سعید داغستانی، چاپ اول، انتشارات مهکامه.

تقوایی، مسعود، محمد مهدی نقی زاده و حسین کیومرثی (۱۳۹۰). مکان‌یابی دهکده های گردشگری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی و مدل SWOT نمونه موردی: ساحل دریاچه کافت، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال ۲۲، پیاپی ۴۲، شماره ۲، انتشارات دانشگاه اصفهان.

جعفریان کوشک، مهدی (۱۳۸۹). مکان‌گزینی کمپینگ در شهر یاسوج، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه اسلامی واحد نجف آباد، به راهنمایی احمد خادم الحسینی و صفر قائدرحمی، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیا.

دیبايي، پرویز، (۱۳۷۱). شناخت جهانگردی، چاپ اول، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.

غفاری، سید رامین، سیروس شفقی و نگین صالحی (۱۳۸۹). ارزیابی کاربری اراضی شهری با استفاده از مدل تصمیم‌گیری چند معیاره فازی، مجله مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای، سال اول، شماره ۴، انتشارات دانشگاه اصفهان.

سازمان حمل و نقل و پایانه های کشور، (۱۳۷۹). طرح جامع مکان‌یابی مجتمع های خدماتی، رفاهی بین راهی و پارک‌ها، دفتر امور سرمایه‌گذاری، نظارت و بهره‌برداری سازمان حمل و نقل پایانه های کشور، تهران.

سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر اصفهان، (۱۳۹۱). آمارنامه فضای سبز شهر اصفهان، شهرداری اصفهان.

- Modeling Approach, *Annals of Tourism Research*, Vol. 29, No. 1, pp. 79-105, Elsevier Science Ltd. All rights reserved, Printed in Great Britain
- Jerry D. Johnson, David J. Snepenger, Sevgin Akis, (1994). Residents' perceptions of tourism development, *Annals of Tourism Research*, Volume 21, Issue 3, Pages 629-642.
- LOW, Christopher M, (1996) *Urban Tourism attraction visitors to large cities*, Manasell, Publication limited, London.
- Job, Hubert, Paesler, Ferdinand, (2013). Links between nature-based tourism, protected areas, poverty alleviation and crises - The example of Wasini Island (Kenya), *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, Vol 1-2.
- Masbery Boa .N. Marales (1999). A case analysis of strategies in Ecotourism development aquatic ecosystem health & management. Vol 2, published by Elsevier science Ltd, in Great Britain, 289-300.
- Orelly, A, M. (1986). *Tourism carrying capacity concept and issues*, *Tourism management*, vol. 7 (4), published by Elsevier science Ltd, in Great Britain.
- Sheng ,Xiaojing, Simpson, Penny M., Siguaw, Judy A., (2014). U. S. winter migrants' park community attributes: An importance-performance analysis, *Tourism Management* 43 (2014) 55-67.
- Selby, Ashley, Petäjistö, Leena, Huhtala, Maija, (2011). The realisation of tourism business opportunities adjacent to three national parks in southern Finland: entrepreneurs and local decision-makers matter, *Forest Policy and Economics* 13 (2011) 446-455.
- Schwartz, Zvi, Li-Chun Lin, (2012). Visitation at capacity-constrained tourism destinations: Exploring revenue management at a national park, *Tourism Management*, Volume 33, Issue 3, June 2012, Pages 500-508
- Imran, Sophia, Alam, Khorshed, Beaumont ,Narelle (2014). Environmental orientations and environmental behaviour: Perceptions of protected area tourism stakeholders, *Tourism Management*, Volume 40, February 2014, Pages 290-299
- Zhong, Linsheng, Deng, Jinyang, Xiang, Baohui (2008). Tourism development and the tourism area life-cycle model: A case study of Zhangjiajie National Forest Park, China, *Tourism Management* 29 (2008) 841-856.
- محمدی، جواد (۱۳۸۲). کاربرد سامانه اطلاعات جغرافیایی GIS در مکان‌یابی فضاهای سبز شهری، مجله شهرداری ها، سال چهارم، شماره ۴۴، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاری های کشور.
- محلانی، صلاح الدین (۱۳۸۰). درآمدی بر جهانگردی، چاپ اول، انتشارات شهید بهشتی.
- مختاری، داود، (۱۳۸۹). ارزیابی توانمندی اکوتوریستی مکان های ژئومورفیکی حوضه آبریز آسیاب خرابه در شمال غرب ایران به روش پراونگ (Praong)، فصلنامه جغرافیا و توسعه، شماره ۱۸، انتشارات دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- مدنی پور، علی (۱۳۷۹). طراحی فضای شهری، نگرشی بر فرآیندی اجتماعی و مکانی، مترجم: فرهاد مرتضایی، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری (وابسته به شهرداری تهران)، چاپ اول، تهران.
- موحد، علی (۱۳۸۶). گردشگری شهری، چاپ اول، انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز.
- وارثی، حمیدرضا، مسعود تقوایی و لیلا سلطانی (۱۳۹۰). تحلیل فضای گردشگری پارک کوهستانی صفا بر اساس الگوی رفتاری و ادراک محیطی شهروندان اصفهانی، فصلنامه جغرافیا، سال نهم، شماره ۲۹، انتشارات انجمن جغرافیایی ایران.
- یاراحمدی، امیر (۱۳۷۸). بسوی شهرسازی انسانگرا، چاپ اول، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، تهران.
- Akis, Sevgin; Peristianis, Nicos; Jonatian (1996) , Residents attitudes to tourism development ,the case of Cyprus, *Tourism Management* , Volume 17 (7) – Nov 1, published by Elsevier science Ltd, in Great Britain, PP.481-494.
- Buultjens, J, Ratnayake I, Gnanapala A, Aslam, M. (2005). Tourism and its implications for management in Ruhuna National Park (Yala), Sri Lanka, *Tourism Management* 26 (2005) 733-742.
- Catlin, James, Jones Roy, (2010). Whale shark tourism at Ningaloo Marine Park: A longitudinal study of wildlife tourism, *Tourism Management* 31 (2010) 386-394.
- Edwards, D., Griffin, T., & Hayllar, B. (2008). Urban tourism research developing an agenda. *Annals of Tourism Research*, 35(4), 1032-1052.
- Gursory, Dogan; Jurowski, C. and uysal, M. (2002). Resident Attitudes: A structural